

Dohogó

GYAKRAN HALLJUK, hogy sok az idegen szó a nyelvünkben. De melyikben nincs jócskán? – kérdezhetnénk. (A miénk meg alighanem évezredek óta eleve keveréknyelv volt. *Bíborban-született Konstantin* bizánci császár még a X. század közepén is azt írta, hogy a magyaroknak „két nyelvük van”, és „megtanították rá egymást”.) A szenvedélyes nyelvművelő *Kosztolányinak* is a begyében voltak a „fölsleges” idegen szavak. Ha ilyen véleménnyel találkozom, nagyrészt egyetértek vele, de mindig arra is gondolok, amit szinte sohasem hallok: hogy talán nem is az idegen szavak, hanem szerkezetének (főleg szórendjének) és egész nyelvszemléletünknek indoeurópai torzulásai fenyegetik leginkább a nyelvünk jellegét.

„A szél támad.” Ez a mondat manapság – helytelenül – azt akarja jelenteni, hogy „támad a szél”, pedig valójában – törökös–magyaros szórendünk értelmi (mondatrész)hangsúlyozó rendeltetése révén – azt közli, hogy nem valami más (mondjuk az ellenség), hanem a szél támad. Mit tegyünk, ha igazán csak azt akarjuk hangsúlyozni, hogy „támad”? Például azt mondjuk, hogy „támad a szél”.

Másképpen is hatálytalaníthatjuk könyörtelen szórendi törvényeinket, amelyek szerint mindig az állítmány előtti szón van a mondat értelmi hangsúlya. Például igekötővel, amely közvetlenül az állítmány elé tolakodva – annak részeként – magára vonja a mondat általában állítmány meghatározta értelmi hangsúlyát: „A szél föltámad” – és máris nem az alany, hanem az állítmány hangsúlyos. Más módszer is van: bármilyen, lehetőleg minél „semlegesebb” szó (cska) – akár nem is szükséges, sőt fölsleges – közbevetése. Így: „A szél már támad.” Megint nincs hangsúly az alanyon, mert egy – súlytalanabb, kevésbé zavaró – határozóra került át.

A fölvázolt nyelv- és jelentéstani bonyodalomból is kitépszik, hogy valóságos nyelvművészt kíván anyanyelvünk. Ritkán sűrűsödik össze egy nyelvben annyi nehézség és kényes jelentésárnyalat, mint a miénkben. Nem gyerekjáték ez, akárcsak *Pompakedvelő Esterházy Miklós* herceg kedvelt hangszere, az elől-hátul sokhúros baryton, amely talán épp a „nehézsége” miatt ment ki a divatból, pedig *Haydn* még remekműveket szerzett barytonra.

Bizony *Aranyért*, *Kosztolányiért* kiált – és gyakran hiába – ez a sok galibát okozó törökös szórend. Remek eszköz, de törököt fogtunk vele. Csoda-e, ha olykor alig tudunk kibontakozni kényelmetlen öleléséből?

Benyhe János

ANTON MOLNÁR MŰVÉSZETRŐL ÉS MAGYARSÁGRÓL

Két évre betelt a naptár

Az apai ágon erdélyi, anyai ágon szlovákiai és lengyel származású művész Budapesten született 1957-ben, 1983-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán. 1988-ban családjával Franciaországban telepedett le. Ma galériák versengenek képeiért Párizstól Tokióig, Londontól Los Angelesig. Anton Molnár tizennégy év után a közelmúltban ismét hazai közönség elé lépett.

» Amikor 1988-ban elhagyták Magyarországot, a gyerekek még kicsik voltak. Nem lehetett könnyű.

» A gyerekek egy- és négyévesek voltak, nem ülhettünk senki nyakára velük. Ma már ők is túl vannak a nehézségeken, és fontos nekik, hogy a beilleszkedés közben nem váltak franciává. Sosem erőltetjük rájuk, mégis igénylik a magyar kultú-

rát, Budapestet és a nagyszülőket. Szívesen jönnek haza.

» Mi az oka, hogy tizennégy évig nem állított ki Magyarországon?

» Minden időmet a munkának szenteltem. A galériák keresték a képeimet, az egyik munka hozta a másikat. Minél több lehetőséget kaptam, annál jobban érdekelt a feladat, mert egyre inkább az én

személyiségemre szabták. Jól jött a franciaországi magyar év, mert a szervezői megkerestek, és egy jó kiállítás jött össze a budai Secco Galériában.

» **Gyermekkorában hosszabb ideig élt a Mali Köztársaságban. Hogyan jutott oda?**

» Édesapám, dr. Molnár József az ELTE matematikaprofesszora volt, és az UNESCO révén került Afrikába, hogy fejlessze az ottani doktori képzést. Bátyám és a nővérem akkor egyetemre jártak, így itthon maradtak, de én tízéves voltam, mennem kellett a szüleimmel. Eleinte nem értettem, miért nem fekhettek a fűbe, vagy miért nem mászhatok a fára, de később hozzászoktam a furcsaságokhoz. Akkor lett életem része az utazás. A budapesti kiállítás anyaga is egy rendhagyó útinapló.

» **Élete fontos része a zene is. Mikor találkozott vele?**

» Nyolcéves koromban a szüleim elvittek egy zenetanárhoz, aki megkérdezte, hogy akarok-e hegedülni. Azt válaszoltam, hogy engem a festészet érdekel. Attól kezdve semmit nem erőltettek rám. A zene viszont mindig is körbevett. A festészethez hasonlóan szerteágazó a zenei ízlésem, mindig olyan muzsikát hallgatok, ami éppen inspirál, a klasszikustól a dzsesszen át a könnyűzenéig. A *Zsuzsa néni kottái* című képemen például tárgyszerűen is megjelenik anyósom zongorája egy nosztalgikus csendéletben.

» **Miért nosztalgikus?**

» Van bizonyos nosztalgiám a régi dolgok iránt, de még nagyobb vágy él bennem a humanizmus, a művészet, a béke után. Szeretném, ha a művészet újra nagybetűvel lenne írva, mert sokszor látom veszélyben a magasztosságát. Természetesen nem célolok, hogy visszaforgassam a történelem kerekét. Nem kell mindig Chopinhez vagy Vivaldihoz menekülni, elég, ha a hatvanas évek akusztikus zenéjét, *Szörényit* vagy a Beatlest hallgatom, mert emberi lélegzete van. A mai, sztereotipizált világban az elektronika és az asszisztencia miatt a zene is lélektelenné vált. A lélek, az energia, az érték nekem nagyon hiányzik, így sokszor egészen friss dolgok után érzek nosztalgiát.

» **Egy francia magazin magyar származású francia festőként mutatta be Francia?**

» A gyűjtők és a galériák előtt is büszkén vállalom, hogy magyar vagyok, mert

ez fontos része az életemnek. *Dali* és *Picasso* is mindig spanyol festő maradt Franciaországban, amely egy nagy galéria, és mindenkit befogad. A művészek közel fele külföldi. Sajátos hangulat van ott, ami pezsdíti az alkotót, olyan, mint a főiskola volt, ahol kicseréltük az energiáinkat. Párizsban ma van egy olyan életérzés, ami a XX. századra nagyon jellemző volt, amikor *Ady* vagy *Rippl-Rónai* ott élt. A Fontainebleau-i Iskola ösztönzött, hogy Párizs mellett vegyek házat. Az ember alkot, a környezet pedig működik, és a kettőnek szinkronban kell lennie, hogy az energia ne fölösleges dolgokra menjen el. A művészet az érzékeny emberek sportja, és ehhez ott minden együtt van.

» **Párizs kinyitja kapuit a kultúrák előtt?**

» Feltétlenül. Vannak nagy művészek, akik megfestik a magyar életet, és ez itthon megszokott, de ha elviszik Berlinbe, óriási az érdeklődés, mert egy szokatlan világ és látásmód jelenik meg. A művészetnek nagyon fontos szerepe, hogy a jeleket elvigye egy másik kultúrába, és ha egyéni marad, jó visszhangot vált ki, ha pedig beleolvad a nemzetközibe, érdeklenné válik.

» **Addig lehetünk érdekesek, amíg megőrizzük egyéniségünket?**

» Ez az eredetiség lényege. A magyar nép minden helyzetben megtartotta a jellegzetességét, a kultúráját és a szokásait, és erre büszkék lehetünk.

» **A tárgyaknak különös jelentősége van az életében.**

» Ez így van. *Huszárik Zoltán Szindbád* című filmje csodálatos élményem volt, de legjobban az ragadott meg, ahogy a tárgyakat filmezték. *Sára Sándor* képei szimbólumokká váltak. Ha elmegyünk egy másik ember lakásába, a tárgyak megmutatják, milyen ember a gazdájuk, sőt egy másik világ hangulatát is felidéznek. A csendéleteimen a tárgyakat úgy válogatom össze, hogy önmagukon túlra mutassanak.

» **Ezek a képek egy-egy történetet mesélnek el.**

» Sokszor egy régebbi festészeti technikát alkalmazok, az új látásmód pedig a festett kereteken vagy az utólagos ráírásokon jelenik meg. Az első találkozás egy egyenes és tiszta világ, akkor kezd bonyolódni, amikor megnézzük a részleteket, és felfedezünk jeleket, rajzokat, anekdotákat, amelyekből kiderül, hogy egy egészen más történettel van dolgunk.

» **Miért fontos, hogy új kontextusba helyezze a képet?**

» Ha a képeimet új tulajdonosuknál látom, zavart a keret vagy a környezet. Kitaláltam, hogyan hozzak létre egy saját teret, ami szerves része a képnek, színvilágában, írásaiban, textúráiban kapcsolódik hozzá. Akik szeretik az absztrakt és nonfiguratív képeket, a kereten megtalálják azt, miközben középen megjelenik a figurális tér.

HÍRDETÉS

Kossuth rádió

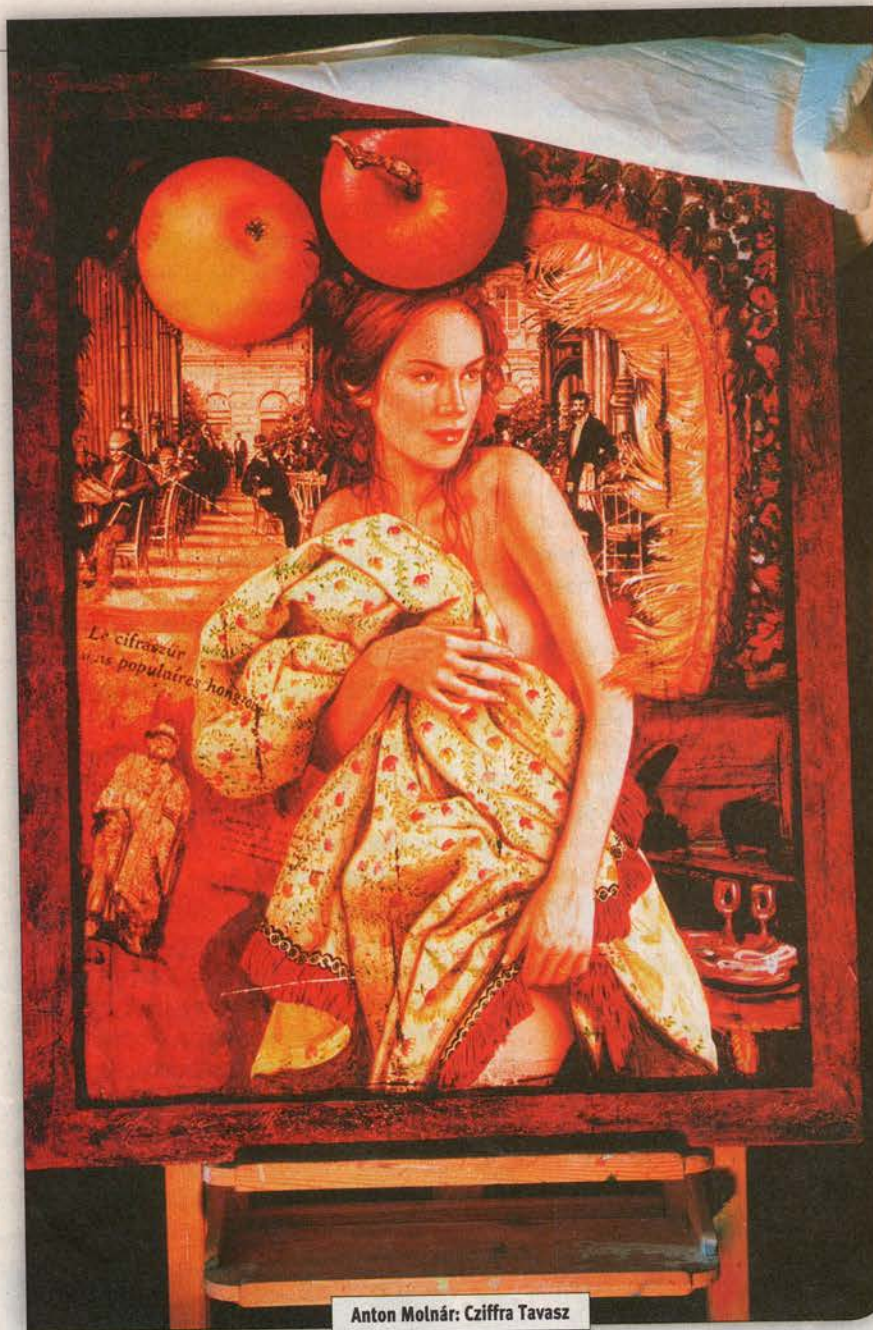
A Z · É R T É K · A D Ó

**SZÍNHÁZ
AZ EGÉSZ VILÁG!**

Színházi vetélkedő
Minden szombaton 18.20–18.30 órakor

MAGYAR RÁDIÓ

Anton Molnár: Cifra Tavasz

» » Sokszor megfordul Japánban. Ott hogyan fogadják ezt a realista művészetet?

» Ha az ember úgy fest, hogy közben benne él az európai kultúrában, nem gondol arra, hogy milyen egyéb szerepe lehet egy színnek, egy számnak, egy méretnek. Ázsiában nem értettem egyes reakciókat, amíg a japán galériásom el nem magyarázta, hogy bizonyos témák és színek ott nem elfogadottak. Ha egy női portré szembenéz, tisztelettel megszemlélik, de nem teszik be egy gyűjteménybe. Az ilyen szokásokat figyelni kell és alkalmazkodnom hozzá.

» Csendéletein hangsúlyosan szerepel a szivar, a bor, a parafa dugó, mindennapi tárgyak. Miért?

» A francia nyelvben a csendéletet úgy mondják, hogy nature morte, azaz halott természet. A kritikusaim viszont azt mondják, hogy nálam mindig jelen van az élet. Ezeket a tárgyakat ugyanúgy kezelem, mintha egy portrét festenék vagy egy tájat, tehát festés közben bennük élek. Nem tudnám megfesteni a pohár vörösborát, ha nem tartanám az élet fontos részének. Például Japánban van egy nagyon fontos régi tradíció, a nő színház. Először a táncról festettem egy képet a kiotói őszi erdőben két szimbolikus alakkal, és hatalmas sikere volt. Egy hatszáz éves nő színészdinasztia sarja megkért, hogy a jelmezeit is fessek meg. Berendeztük a színpadot, és a maszk, amelynek tekin-

tete van, kiemelkedett a jelmezek közül. Arra törekedtem, hogy a csendélet képviselje magát a táncot. Egy csésze kávé ábrázolásába is az ízeket, illatokat, mozdulatokat sűríttem bele.

» Bár a tárgyakat, enteriőröket hiperrealista módon ábrázolja, mégis túlmutatnak magukon. Merre?

» Nem szívesen beszélek a többletjelenésről, mert azt a gyűjtők vagy az idő dönti el, hogy van-e többlet. A realizmus ürügy a találkozásra. Valahogy el kell jutni az emberekhez. Mindenkinek van egy üzenete, amit közölni akar, és szeretnék, ha megértenék.

» A színek most a vörös és a sárga árnyalatai, de volt kék korszaka is.

» Öt vagy hat éve ezeket a földszíneket szeretem. A kék periódusomban olyan hangulatokra építettem, amelyek összefüggtek a napfényvel, a tengerrel, a görög tájakkal, tükröződésekkel. Fontos időszak volt, büszkén vállalom. Vannak gyűjtők, akik szeretnék, hogy visszatérjen, de a periódusok erőszakkal nem hozhatók vissza. Amikor Dijonban laktunk, sok öreg, tépett falat fedeztem fel. Ha egy szép felületet belep a moha, még szebb és érdekesebb lesz számomra, és amikor a képeknek „patinát” adok, egy másodlagos textúrát hozok létre.

» Albumában azt írja, hogy nem élünk könnyű korban.

» Sosem éltünk még ennyire kényelmes korban technikai és fizikai szempontból. Emberileg viszont rengeteg minden elmúlt, s hiányzik. Nem vagyok pesszimista, tudom, hogy a fény nem létezik árnyék nélkül, de ha a kiüresedett emberi kapcsolatokat nézem, optimista sem lehetek. Szerencsés embernek mondhatom magam, hogy szabadúszó lehetek, még ha nehezebb is így.

» Mit ajánlana egy tehetséges magyar művésznek, aki külföldön akarja felépíteni a karrierjét?

» Légy jó mindhalálig! Azt ajánlom, hogy legyen hű önmagához, legyen hite és mind emberi, mind szakmai alapja. Ha egyéniség marad, a szerencse is megtalálja előbb-utóbb. De az a szabály, hogy nincs szabály.

» Hogyan tovább?

» Májusban lesz Genfben az Artexpo, utána Londonban lesz kiállításom, azt követően pedig megyek vissza Japánba. Két évre előre betelt a naptárom.

Mucsányi János